

SENSURI CONCEPTUALE ALE SINTAGMELOR DREPTURILE OMULUI ȘI CONSOLIDAREA PĂCII

Drd. Marius Vasile ROGOZ

Universitatea „Ovidius” din Constanța, Romania

rogoz.m@yahoo.com

ABSTRACT: Conceptual Meanings of the Phrases Human Rights and Peacebuilding.

The terms “human rights” and “peacebuilding,” understood as references to specialized areas of expertise and strategy defined in specific ways, reflected in terms such as “the field of human rights” or “the field of peacebuilding,” refer to semi-autonomous areas of socially, anthropologically, and legally structured activity that are often defined disciplinarily and professionally, generating identities that embody certain beliefs, attitudes, values, and routines. These generate concepts and categories that are easily accessible to the uninitiated, constructing a specific reading of the world only for those who are knowledgeable. The approach to the relationship between human rights and peacebuilding in this study is what we set out to highlight succinctly.

Keywords: *human rights, peacebuilding, norms, justice, inclusion, prosperity*

Pentru mulți, „drepturile omului” se referă în mare parte la un limbaj al legii și al protecției. Drepturile omului au fost înțelese în mod tradițional ca drepturi (legale) care protejează indivizii împotriva abuzului de putere din partea statului sau ca reguli și standarde care reglementează conduita statelor față de persoanele aflate sub jurisdicția lor. Odată cu evoluția conceptului și a standardelor formale de-a lungul timpului, este acum larg acceptat faptul că grupurile pot fi și „titulari de drepturi” și că „purtătorii de obligații” includ și actori nestatali. Guvernând relația dintre conducători și guvernați, drepturile omului sunt menite să tragă la răspundere puterea¹. Totuși,

---

1 P. Gready, B. Phillips, „An Unfinished Enterprise: Visions, Reflections, and an Invitation”, in *Journal of Human Rights Practice*, 1/2009, (1-13), p. 1.

drepturile omului sunt adesea considerate și un limbaj al emancipării, care le permite oamenilor „să se protejeze de ceea ce consideră nedrept să își definească singuri care sunt scopurile și scopurile individuale... și să insiste ca alegerile lor să fie tolerate”². Se consideră că acest limbaj facilitează apariția „unei distribuții diferite a puterii și a unei ordini a justiției”³. Acest lucru sugerează că drepturile omului implică mai mult decât legea și se referă și la contestarea status quo-ului, emanciparea celor oprimați și promovarea justiției sociale și a schimbării sociale către o societate mai dreaptă, participativă și egală, unde oamenii pot trăi în libertate și demnitate.⁴

Astfel, specialiștii în domeniile sociologice și juridice, spre exemplu, au observat că conceptul de drepturi ale omului se poate referi la un sistem de drept (concentrat pe instrumente juridice, codificare și aplicare); un set de valori (concentrat pe aspirații, principii, justiție socială și schimbare socială); sau o viziune a bunei guvernări (evidențiind aspecte legate de proces, cum ar fi participarea, responsabilitatea și transparența). Unele concepții și abordări ale drepturilor omului rămân predominant juridice, bazându-se pe documente juridice, discursuri, autoritate și proceduri pentru a defini drepturile și expresia lor practică și percepând drepturile omului ca instrumente juridice care impun obligații pozitive și negative statelor și au o greutate suplimentară dacă sunt justițiabile (aplicabile într-o instanță judecătorească). Altele sunt de natură mai morală sau politică și deconectează drepturile omului de sursele lor juridice internaționale. Acestea interpretează drepturile ca principii morale fundamentale sinonime cu egalitatea, justiția, echitatea, participarea, demnitatea și emanciparea, transformând drepturile omului în revendicări care duc la acțiuni sociale și politice care pot fi în domeniul juridic, dar nu trebuie neapărat să fie. Deși diferitele concepții despre drepturile omului nu se exclud reciproc și pot fi utilizate simultan în cadrul aceleiași organizații, ele sunt de obicei utilizate de diferiți grupuri de actori, cu implicații strategice diferite⁵.

---

2 W. Brown, „The Most We Can Hope For...: Human Rights and the Politics of Fatalism”, in *South Atlantic Quarterly*, 103/2004, (451-463), p. 455.

3 *Ibidem*, p. 458.

4 Gelu Călina, „Some Notions on the Human Dignity within the Eastern Christian Missionary Space”, in *Journal for Freedom of Conscience (Jurnalul Libertății De Conștiință)*, 12 (2)/2024, pp. 154-170 <https://doi.org/10.5281/zenodo.14860830>.

5 D. Chong, *Freedom from Poverty. NGOs and Human Rights Praxis*, University of Pennsylvania Press, Philadelphia, PA, 2010, pp 3–6 și 133-135.

Având în vedere varietatea de voci, medii disciplinare și angajamente profesionale reprezentate aici și multiplele concepții existente, acest număr special reflectă atât înțelegerea juridico-pozitivistă, cât și cea constructivistă a drepturilor omului, unele articole înclinând spre prima, altele spre cea de-a doua și câteva care le cuprind pe ambele. Concepția juridico-pozitivistă se concentrează pe drepturile omului așa cum sunt prevăzute în tratate, convenții și dreptul internațional cutumiar, precum și pe revendicările juridice asociate formulate de indivizi și grupuri. Perspectiva constructivistă, care privește drepturile omului ca idei construite social, deschise interpretării continue, înțelege noțiunea ca referindu-se la norme care exprimă așteptări despre un comportament adecvat, surprind idei despre valoarea morală egală a tuturor ființelor umane și stimulează revendicări morale și juridice, precum și diverse forme de acțiune socială și politică⁶.

Construirea păcii

Numeroase interpretări au afectat, de asemenea, noțiunea de „construire a păcii”. *Routledge Handbook of Peacebuilding* este una dintre numeroasele publicații care evidențiază lipsa unui consens conceptual, menționând că acceptarea și utilizarea termenului „construire a păcii” au crescut până în măsura în care acesta devine termenul hegemonic și general pentru multe forme de mediere, reconciliere și strategii de inducere a păcii. În ciuda acestui fapt, acesta este rareori definit și adesea folosit cu înțelesuri diferite pentru publicuri diferite⁷.

Așa cum a fost concepută inițial de cercetătorul pentru pace Galtung în 1976 și popularizată pe atunci de Secretarul General al ONU Boutros-Ghali, secretarul general al ONU în 1992, consolidarea păcii a implicat un proces de transformare socială și politică progresivă, care îmbină instaurarea păcii, justiția socială și dezvoltarea, cu scopul de a aborda cauzele profunde ale conflictelor violente și de a crea o infrastructură pentru o pace durabilă. „Agenda pentru Pace” a lui Boutros-Ghali a definit conceptul ca fiind „o acțiune de identificare și sprijinire a structurilor care

---

6 J.A. Mertus, „A Review of Human Rights and Conflict Resolution in Context: Colombia, Sierra Leone, and Northern Ireland” in *Peace Review*, 23/2011, (127-129), pp. 127-129.

7 R. Mac Ginty, (ed.), *Routledge Handbook of Peacebuilding*, Routledge, London and New York, 2013, p. i.

vor tinde să consolideze și să solidifice pacea pentru a evita o recidivă în conflict”⁸, adăugând că astfel de structuri vor „promova un sentiment de încredere și bunăstare în rândul oamenilor”⁹.

Această conceptualizare a fost influențată de o înțelegere a conflictului care îl vedea ca fiind generat de violență structurală și nemulțumiri sociale, transformând libertatea politică și dezvoltarea economică în remedii adecvate pentru rezolvarea conflictelor¹⁰. Ea reflecta convingerea că „pacea” în construirea păcii ar trebui să implice mai mult decât absența războiului și a violenței fizice - denumită pace negativă - și ar trebui să includă condițiile care fac pacea sustenabilă pe termen lung, cum ar fi justiția socială, incluziunea, libertatea politică și relațiile de cooperare intergrupale în cadrul societății - adică pacea pozitivă¹¹.

Această noțiune diferențiată de pace încă influențează înțelegerea contemporane ale construirii păcii. În timp, însă, termenul a devenit din ce în ce mai mult legat de un pachet specific de intervenții întreprinse de ONU și de alți actori internaționali pentru a facilita democratizarea, a promova creșterea economică, a îmbunătăți buna guvernare, a construi instituții statale eficiente, a consolida statul de drept și protecția drepturilor omului și a stimula societatea civilă. Constituind un „cadru colectiv pentru transformarea la nivel de stat”¹², aceasta a devenit cunoscută sub numele de „construirea păcii liberale” pentru accentul și încrederea sa în crearea democrațiilor liberale și a economiilor de piață ca cale către pace și prosperitate. Această abordare a construirii păcii a fost puternic criticată, deoarece pare determinată de o agendă internaționalistă liberală care prioritizează liberalizarea politică și economică, acordând puțină (sau deloc) atenție potențialelor lor efecte destabilizatoare sau adecvării lor în contexte afectate de conflict. Construirea păcii liberale a fost denunțată pentru tendința sa de a veni în formate standardizate, tehnocratice; pentru că se bazează pe valorile și modelele occidentale ale statului; pentru că impune schimbarea

---

8 *Ibidem*, paragraful 21.

9 *Ibidem*, paragraful 55.

10 M. Sabaratnam, „The Liberal Peace? An Intellectual History of International Conflict Management, 1990-2010” in S. Campbell, D. Chandler, and M. Sabaratnam, (eds), *A Liberal Peace? The Problems and Practices of Peacebuilding*, Zed Books, London, 2011, (13-30), p. 14.

11 *Ibidem*.

12 P. McAuliffe, „The Marginality of Transitional Justice within Liberal Peacebuilding: Causes and Consequences”, in *Journal of Human Rights Practice*, 9/2017, (1-13), p. 6.

de sus și din exterior; pentru că sunt naivi și insensibili din punct de vedere cultural; și pentru ignorarea formelor nestabile de guvernare, a dinamicii conflictelor subnaționale și a problemelor de coeziune sociopolitică. Din astfel de puncte de vedere, consolidarea păcii nu este „o urmărire evident binevoitoare”¹³ orientată spre emancipare și transformare, așa cum a fost concepută inițial, ci un exercițiu al puterilor hegemonice pentru a stabiliza zonele rebele, a proteja ordinea mondială actuală și a proteja interesele politice și economice ale Occidentului.

Deși conștientă de astfel de critici, această ediție specială nu reduce consolidarea păcii la paradigma liberală a păcii. Acest lucru decurge din două observații: critica în sine este eronată, iar „construirea păcii” reunește un spectru mai larg de actori, o gamă mai largă de practici și o gamă mai diversă de intenții decât recunoaște în general literatura despre pacea liberală¹⁴. Aici se adoptă o noțiune largă de construire a păcii, care cuprinde toate inițiativele care vizează prevenirea izbucnirii, escaladării, continuării și reluării conflictelor violente și transformarea rădăcinilor acestora structurale, relaționale și culturale, astfel încât să se abordeze cauzele conflictelor violente și să se consolideze mecanismele și capacitățile de gestionare a conflictelor în moduri constructive, non-violente. Aceasta implică procese și eforturi care pot fi întreprinse de o gamă largă de actori la diferite niveluri în societate și în orice etapă a conflictului violent - înainte, în timpul, după - spre deosebire de conceptualizările anterioare care poziționau construirea păcii doar ca un efort post-conflict. Această abordare este în concordanță cu discursul „susținerii păcii” apărut după evaluările ONU privind consolidarea păcii din 2015, care subliniază faptul că consolidarea păcii are loc pe tot parcursul ciclului conflictului și că măsurile preventive sunt o componentă crucială.

Înțelegerea largă a consolidării păcii prezentată aici nu presupune că instituțiile internaționale preiau conducerea în construirea păcii. Acești actori ocupă un loc central în unele contribuții, dar eforturile politicianilor naționali sau ale actorilor societății civile mai de bază atrag atenția în altele.

---

13 O. Ramsbotham, T. Woodhouse and H. Miall, *Contemporary Conflict Resolution: The Prevention, Management and Transformation of Deadly Conflict*, (3rd ed.), Routledge, Abingdon, 2011, pp. 231-232.

14 D. Philpott, „Introduction: Searching for Strategy in an Age of Peacebuilding”, in D. Philpott and G. F. Powers, (eds), *Strategies of Peace. Transforming Conflict in a Violent World*, Oxford University Press, Oxford, 2010, (3-18), p. 4.

Autorii acestei colecții consideră, în general, consolidarea păcii ca fiind „un proces endogen în mod necesar care necesită o asumare și o conducere națională puternică și incluzivă”¹⁵.

Drepturile omului și consolidarea păcii ca domenii

Sintagmele „drepturile omului”¹⁶ și „consolidarea păcii”, înțelese ca trimiteri la domenii specializate de expertiză și strategie definite în mod special, reflectate în sintagme precum „domeniul drepturilor omului” sau „domeniul consolidării păcii”. Termenul „domenii” se referă la domenii semi-autonome de activitate structurată social, adesea definite disciplinar și profesional, care generează identități care întruchipează anumite credințe, atitudini, valori și rutine. Acestea generează concepte și categorii care sunt ușor accesibile pentru cei neinițiați, dar care construiesc o lectură specifică a lumii pentru cei care se pricep. Această introducere reflectă acest fenomen: luați în considerare utilizarea termenilor specifici domeniului, cum ar fi „violență structurală”, „abordare bazată pe drepturile omului”, „sensibilitate la conflicte” și referințe la distincții precum „pace pozitivă/negativă” sau „deținători de drepturi/purtători de obligații”.

Terminologia „domeniului” reflectă faptul că „drepturile omului” și „consolidarea păcii” constituie corpuri distincte de teorie și practică care au evoluat în mare parte separat și sunt în mare parte înrădăcinate și asociate cu discipline diferite (respectiv drept și științe sociale). Acestea proiectează agende și priorități specifice asupra realității sociale, privilegiind anumite metode de răspuns la probleme, descurajând în același timp pe altele. Aceste domenii se întâlnesc în diverse arene, de exemplu, în contextul Consiliului de Securitate al ONU sau la discuțiile de pace, dar și în legătură cu probleme specifice precum genul, gestionarea resurselor naturale sau justiția tranzițională. Totuși, deși este ancorată în condiții reale, frazeologia adoptată aici - „domeniile drepturilor omului și ale consolidării păcii” - poate fi confuză și artificială, implicând limite de domeniu mai clare decât există.

---

15 Y. Mahmoud, A. Makoond, *Sustaining Peace: What Does It Mean in Practice? Issue Brief*, International Peace Institute, New York, 2017, p. 1.

16 Ioan-Gheorghe Rotaru, “A look at how the concept of human rights has evolved over time”, *Journal for Freedom of Conscience (Jurnalul Libertății de Conștiință)*, Vol. 11 No. 2 (2023), pp.825-874. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10557901>;

Acest lucru se datorează faptului că literatura de consolidare a păcii consideră, în general, eforturile de a consolida drepturile omului, de a oferi repararea abuzurilor și de a consolida instituțiile statului de drept ca parte a consolidării păcii. Noțiunea de pace pozitivă conține idei de „justiție”, „legitimitate” și „drepturi”¹⁷. Autorii pot vorbi despre „pace justă” sau pot numi „elementele definitorii ale consolidării păcii contemporane – securitatea, dezvoltarea socioeconomică, reforma politică și justiția și reconcilierea (...) o agendă cuprinzătoare a drepturilor omului”¹⁸.

Concluzii

În concluzie observăm cum drepturile omului și consolidarea păcii se îmbină, astfel, sau chiar aparțin împreună, fiind în același timp separate. Poziționarea lor ca domenii distincte riscă să esențializeze lucruri destul de fluide; conceptul de „interfață” pune în paranteză, în mod nefolositor, identitățile și cunoașterea¹⁹. Folosind o frazeologie care este atât reală, cât și ireală, în acest studiu surprindem modul în care sunt consolidate distincțiile pe care aceste sintagme speră să le conteste. Există, de asemenea, ceva artificial în a discerne „practicienii în consolidarea păcii” și „actorii drepturilor omului”, ca și cum aceștia ar constitui categorii omogene și separate de actori. Cu toate acestea, mulți practicieni și organizații care acționează pentru a consolida drepturile omului sau consolidarea păcii în contexte afectate de conflicte nu aparțin neapărat, în mod clar sau exclusiv niciuneia dintre categorii. Exemple în acest sens sunt parlamentarii care negociază o nouă constituție, elitele implicate în discuții de pace, sau Înaltul Comisar pentru Minoritățile Naționale al Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa.

Aceste observații reconfirmă modul în care luarea în considerare a drepturilor omului și a consolidării păcii în conjuncție prezintă o imagine

---

17 O. Ramsbotham și colab., *op. cit.*, p. 12.

18 K. Lide'n, „Building Peace between Global and Local Politics: The Cosmopolitan Ethics of Liberal Peacebuilding”, in *International Peacekeeping*, 16/2009, (616-634), p. 617.

19 D. Mosse, D. Lewis, „Theoretical Approaches to Brokerage and Translation in Development”, in *Development Brokers and Translators: The Ethnography of Aid and Agencies*, Kumarian Press Bloomfield, CT, 2006, (1-26), p. 10.

complexă și paradoxală. De asemenea, ele arată natura co-constitutivă a unei linii de studiu ca aceasta, care co-produce practica pe care urmărește să o examineze; „Relația dintre drepturile omului și consolidarea păcii” este în sine o construcție socială care izvorăște din profunda dimensiune spirituală a naturii umane²⁰.

Bibliografie:

- ✦ BROWN, W., „The Most We Can Hope For...’: Human Rights and the Politics of Fatalism”, in *South Atlantic Quarterly*, 103/2004, pp. 451-463.
- ✦ CĂLINA, Gelu, „Some Notions on the Human Dignity within the Eastern Christian Missionary Space”, în *Journal for Freedom of Conscience (Jurnalul Libertății De Conștiință)*, 12 (2)/2024, pp. 154-170. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14860830>
- ✦ CHONG, D., *Freedom from Poverty. NGOs and Human Rights Praxis*, University of Pennsylvania Press, Philadelphia, PA, 2010.
- ✦ GINTY, R. Mac (ed.), *Routledge Handbook of Peacebuilding*, Routledge, London and New York, 2013.
- ✦ LEWIS, D. Mosse, D., „Theoretical Approaches to Brokerage and Translation in Development”, in *Development Brokers and Translators: The Ethnography of Aid and Agencies*, Kumarian Press Bloomfield, CT, 2006, pp. 1-26.
- ✦ LIDE’N, K., „Building Peace between Global and Local Politics: The Cosmopolitical Ethics of Liberal Peacebuilding”, in *International Peacekeeping*, 16/2009, pp. 616-634.
- ✦ MAKOOND, Y. Mahmoud, A., *Sustaining Peace: What Does It Mean in Practice? Issue Brief*, International Peace Institute, New York, 2017.
- ✦ MCAULIFFE, P., „The Marginality of Transitional Justice within Liberal Peacebuilding: Causes and Consequences”, in *Journal of Human Rights Practice*, 9/2017, pp. 1-13.
- ✦ MERTUS, J.A., „A Review of ‘Human Rights and Conflict Resolution in Context: Colombia, Sierra Leone, and Northern Ireland’” in *Peace Review*, 23/2011, pp. 127-129.

---

20 M. Parlevliet, *Embracing Concurrent Realities. Revisiting the Relationship between Human Rights and Conflict Resolution*, PhD Dissertation, University of Amsterdam, 2015, p. 23.

- ✦ PARLEVLIIET, M., *Embracing Concurrent Realities. Revisiting the Relationship between Human Rights and Conflict Resolution*, PhD Dissertation, University of Amsterdam, 2015.
- ✦ PHILLIPS, P.; GREADY, B., „An Unfinished Enterprise: Visions, Reflections, and an Invitation”, in *Journal of Human Rights Practice*, 1/2009, pp. 1-13.
- ✦ PHILPOTT, D., „Introduction: Searching for Strategy in an Age of Peacebuilding”, in D. Philpott and G. F. Powers, (eds), *Strategies of Peace. Transforming Conflict in a Violent World*, Oxford University Press, Oxford, 2010, pp. 3-18.
- ✦ RAMSBOTHAM, O.; T. Woodhouse and H. Miall, *Contemporary Conflict Resolution: The Prevention, Management and Transformation of Deadly Conflict*, (3rd ed.), Routledge, Abingdon, 2011.
- ✦ ROTARU, Ioan-Gheorghe, “A look at how the concept of human rights has evolved over time”, *Journal for Freedom of Conscience (Jurnalul Libertății de Conștiință)*, Vol. 11 No. 2 (2023), pp.825-874. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10557901>.
- ✦ SABARATNAM, M., „The Liberal Peace? An Intellectual History of International Conflict Management, 1990_2010” in S. Campbell, D. Chandler, and M. Sabaratnam, (eds), *A Liberal Peace? The Problems and Practices of Peacebuilding*, Zed Books, London, 2011, pp. 13-30.